

T.C. Karacadağ Kalkınma Ajansı

DİYARBAKIRDA MERMER

Mayıs 2014

Selçuk MENGÜVERDİ

İçindekiler

Sunuş	3
Giriş.....	4
Mermerin Kullanım Alanları	5
Dünyada Mermer Sektörü	7
Türkiye Mermer Sektörü	8
Diyarbakır Mermer Sektörü.....	11
Sonuç ve Değerlendirme:	14
Tablo 1: GTİP Kodları ve Açıklamaları	4
Tablo 2:Doğal taşların kullanım alanları (Kocaman, 2006)	6
Tablo 3:Dünyada 2001-2012 İşlenmiş Mermer İhracatı (x1.000 USD).....	8
Tablo 4: Türkiye'de Madenciliğin GSYH'daki Payı (2001-2012).....	9
Tablo 5:2515-Mermer Ve Traverten, Ekosin, Su Mermeri, Kireçli Taşlar İhracatı (Ham ve Blok)	10
Tablo 6:6802 - <i>Yontulmaya veya İnşaata Elverişli İşlenmiş Taşlar (Kayağan Taşı Hariç), Mozaik İçin Küp Şeklinde Taşlar, Granüller İhracatı (İşlenmiş)</i>	10
Tablo 7:Diyarbakır Mermer Rezervi	11
Tablo 8: Diyarbakır Toplam İhracatı ve TR içindeki Payı.....	13
Tablo 9:1410:Kum, Kil Ve Taşocakçılığı ve 2696 :Taş ihracatı.....	13
Tablo 10:Diyarbakır'ın İhracatı ve Taş/Mermerin Payı.....	14
Grafik 1: Türkiye'nin İşlenmiş Mermer İhracatının Seyri	9
Grafik 2: Türkiye'de Madenciliğin GSYH içindeki Payı	9
Grafik 3:Diyarbakır Toplam İhracatı ve TR içindeki Payı.....	14
Fotoğraf 1: Çermik- “ Pink Zebra” Blok Görünümü.....	12
Fotoğraf 2 Diyarbakır Siyah İnci Mermeri.....	12

Sunuş

Adını, günümüzden yaklaşık 2000 yıl önce antik mermer işletmeciliğinin başladığı yer olan Marmara Adası'ndan alan mermer, pek çok medeniyetin kurulmasında ve kültürlerin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

Mermer ve travertenden elde edilen ürünler tarih boyunca insanlar tarafından işlenerek kullanılmıştır. Önceleri estetik ve dayanıklılığı sebebiyle sanatsal alanlarda kullanılan mermerin bugünkü başlıca kullanım alanları, inşaat sektörü, dekorasyon, heykeltçilik, süs eşyalarının yapımı ve mezarlıktır.

Ülkemizde 1970'li yıllara kadar çok yavaş bir tempoda ilerleyen sektör, 1970-1980 döneminde inşaat sektörünün canlanması, 1980'lerden sonra dışa açılma, iç talebin artması ve yatırım teşviklerinin uygulamaya konulmasıyla birlikte hızlı bir ivmeyle tırmanışa geçmiştir. 1985 yılında 3123 Maden Kanunu kapsamına alınan mermere yatırım miktarı da her geçen yıl artmaya başlamıştır.

Bu raporda mermer hakkında, kullanım alanları ve rezervler hakkında çeşitli kaynaklardan literatür araştırması yapılarak kısa bilgiler derlenmiştir. TUIK, TIM ve TradeMap gibi kaynaklardan ise dış ticaret verileri, ülke ve il bazında derlenmeye çalışılarak ülkemiz ve ilimiz açısından potansiyeli ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Giriş

Binlerce yıl önce insan hayatına giren **mermer**, önceleri sadece yapı taşı olarak kullanılırken, uygarlığın ilerlemesine paralel olarak süsleme ve sanatsal tasarım amacı ile de kullanılmış ve güncel yaşamdaki önemini günümüze kadar korumuştur.

Bilimsel tanım: Başkalaşım (metamorfizma) süreci geçiren ve başkalaşımın izlerini taşıyan kalker dominit gibi karbonat bileşimli kayalar mermer adı verilir. Gerçek mermer olarak da adlandırılan bu kayalar, yüksek oranlarda kalsiyum karbonat, daha az oranlarda magnezyum karbonat ve değişik metal oksitler içerirler. Saf oldukları zaman yarı saydam ve beyaz renkli olan mermerler daha sonra uğradıkları biçim değişiklikleri ve kimyasal çözünme süreçleri ilginç renkli görünüm kazanır. Örneğin, sarı, pembe, kırmızı, mavimsi ve siyah renkli olabilmektedirler. Ayrıca yer hareketleri mermer kayasının kırılarak bu kısımların sonradan kalsitle dolması sonucunda damarların oluşmasına yol açabilir. Böylece ortaya çok hoş görünümlü, bresli ya da damarlı mermerler ortaya çıkar.

Ticari tanım: 3213 sayılı Maden Kanunu'na göre ticari standartlara uygun boyutlarda blok verebilen, kesilip parlatılan veya yüzeyi islenebilen ve tas özellikleri kaplama taşı normlarına uygun olan her türden tas (tortul, magmatik ve metaformik) ticari dilde mermer olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamanın içindeki hakiki mermerin yanında iyi parlatılabilen kalker, traverten, kumtaşı gibi tortul; gnays, kuvarsit gibi metamorfik; granit, siyenit, serpantin, andezit, bazalt gibi magmatik taslar da mermer olarak isimlendirilmektedir.

Ancak, günümüzde doğal taş endüstrisinde kesilip parlatılmadan kullanılan taşlar da mevcuttur. Bunlar, granit, siyenit gibi plutonitler, bazalt, andezit gibi volkaniklerden oluşabileceği gibi traverten, tüfit ve kumtaşları da bu tanımlamanın içine girebilmektedir. Ticari alanda söz konusu doğal taşlar "peyzaj taşları" olarak da anılmaktadır. Peyzaj amaçlı kullanım için yerinde kesme, doğal ve süreksizliklerden yararlanma ve zayıf patlayıcı maddeler kullanımı yoluyla ocak üretimi yapılır. (ITO, Haziran 2003)

Tablo 1: GTİP Kodları ve Açıklamaları

G.T.İ.P. No	Madde İsmi
25.15	Mermer, traverten, ekosin ve belirgin yoğunluğu 2,5 veya daha fazla olan yontulmaya elverişli kireçli taşlar, su mermeri, kabaca yontulmuş veya testere ile yahut başka surette dikdörtgen şeklinde (kare dahil) bloklar veya kalın dilimler halinde sadece kesilmiş olsun olmasın kabaca yontulmuş
2515.11.00.00.00	- - Ham veya kabaca yontulmuş
2515.12.00.00.00	- - Testere ile yahut başka surette dikdörtgen şeklinde (kare dahil) bloklar veya kalın dilimler halinde sadece kesilmiş
2515.20	- Ekosin ve yontulmaya veya inşaata elverişli diğer kireçli taşlar; su mermeri
2515.20.00.00.11	- - Ekosin
2515.20.00.00.12	- - Su mermeri

2515.20.00.00.19	- - Diğerleri
68.02	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayağan taşı hariç) ve mamulleri (68.01 pozisyonunda yer alanlar hariç); tabii taşlardan (kayağan taşı dahil) mozaik için küp şeklinde taşlar vb. (takviye edilmiş olsun olmasın); tabii taşlardan (kayağan taşı dahil) suni olarak boyanmış granüller küçük parçalar ve tozlar
6802.10	- Karolar, küpler ve benzeri eşya (dikdörtgen ve kare şeklinde olsun olmasın) (en geniş yüzleri, bir kenarı 7 cm. den az olan kare içine girebilecek olanlar); suni olarak boyanmış granüller, küçük parçalar ve tozlar:
6802.10.00.10.00	- - Kayağan taşından mozaik için küpler ve benzerleri ve suni olarak boyanmış granüller, küçük parçalar ve tozlar
6802.10.00.90.11	- - - Kalkerli taşlardan veya su mermerinden
6802.10.00.90.19	- - - Diğerleri
	- Yontulmaya veya inşaata elverişli diğer taşlar ve bunlardan eşya (basitçe kesilmiş veya yontulmuş, yüzeyleri düz ve yassı olanlar):
6802.21	- - Mermer, traverten ve su mermeri
6802.21.00.00.11	- - - Yontulmuş veya kesilmiş mermer
6802.21.00.00.12	- - - Yontulmuş veya kesilmiş traverten
6802.21.00.00.13	- - - Yontulmuş veya kesilmiş su mermeri
6802.21.00.00.19	- - - Diğerleri
6802.23.00.00.00	- - Granit
6802.29	- - Diğer taşlar
6802.29.00.10.00	- - - Diğer kalkerli taşlar
6802.29.00.90.00	- - - Diğerleri
	- Diğerleri:
6802.91	- - Mermer, traverten ve su mermeri :
6802.91.00.00.11	- - - Heykeltraşlık sanatına göre yontulmuş mermerden salon süs eşyaları
6802.91.00.00.19	- - - Diğerleri
6802.92.00.00.00	- - Diğer kalkerli taşlar
6802.93	- - Granit:
6802.93.10.00.00	- - - Net ağırlığı 10 kg. veya daha fazla olan, cilalanmış, dekore edilmiş veya başka şekilde işlenmiş fakat yontulmamış olanlar
6802.93.90.00.00	- - - Diğerleri
6802.99	- - Diğer taşlar:
6802.99.10.00.00	- - - Net ağırlığı 10 kg. veya daha fazla olan, cilalanmış, dekore edilmiş veya başka şekilde işlenmiş fakat yontulmamış olanlar
6802.99.90.00.00	- - - Diğerleri

Mermerin Kullanım Alanları

Mermer ve travertenden elde edilen ürünler tarih boyunca insanlar tarafından işlenerek kullanılmıştır. Önceleri estetik ve dayanıklılığı sebebiyle sanatsal alanlarda kullanılan mermerin

bugünkü başlıca kullanım alanları, inşaat sektörü, dekorasyon, heykeltıraşlık, süs eşyalarının yapımı ve mezarlıktır (İMMİB, 2001).

Tablo 2:Doğal Taşların Kullanım Alanları

<i>Kullanıldığı Alan</i>	<i>%</i>
Taban Döşemeleri	36,5
Mezar Tasları	17,5
Özel İşler	13
Heykel	10
İç Duvar Kaplamaları	9,5
Dış Duvar Kaplamaları	7,5
Basamaklar	3,5
Diğerleri	2,5
Toplam	100

Kaynak: Mermer ve Traverten Sektörüne Küresel ve Bölgesel Yaklaşım, 2011

İnşaat sektörü: Mermerin en geniş kullanım alanı inşaat sektöründe olup, bu ürün gerek iç kaplamada gerekse dış kaplamada kullanılabilme özelliğinden dolayı inşaat sektörünün en gözde malzemesi olmaktadır. İç kaplama olarak mermer taban, merdiven, hol, şömine, süpürgelik, mutfak tezgahı, banyo, lavabo ve küvet olarak kullanılmaktadır. Bu sektörde kullanılan mermerlerin kullanıldığı yere göre kalınlığı ve boyutları değişmektedir. İç kaplaması olarak kullanılan yerler genellikle halka açık olan yerler, büyük bloklar, hamamlar, bankalar, istasyonlar ve hava alanlarıdır. İç kaplamada kullanılacak mermerlerin renk çekiciliği çok önemli olup, değişik türler bir araya getirilmektedir. Dünyada dış kaplamada traverten ve granit, iç kaplamada ise mermer tercih edilmektedir. Mermer, aşınmaya daha az dirençli olması, renk çeşitliliği, kolay montaj yapılması ve yumuşak olması dolayısıyla cilasını uzun süre 10 koruyamamaktadır. Bu özelliklerinden dolayı iç mekânlarda tercih edilmektedir. Ancak, mermerin dış cephede, granitin ise iç cephede mükemmel bir şekilde kullanıldığı alanlar da mevcuttur.

Mezarcılık: Mezar taşı, anıtlar, mabetler ve çevreleri gibi yapılar büyük kullanım alanını teşkil etmekte olup, buralarda daha çok granit türleri kullanılmaktadır. Dış etkenler, inşaat sektöründe olduğu gibi, mezarcılık alanını da etkilemektedir. Mezar taşı üretim faaliyetlerinin büyük bir sanayii sektörüne ulaştığı Japonya, mezar taşlarında genellikle yerli ürünlerini kullanmakta, ithalatta ise Hindistan siyahını tercih etmektedir. Ülkeye ithal ettiği granitin % 65'ini mezar taşı imalinde, % 30'unu ise inşaat sektöründe kullanmaktadır. Mezar taşı ve mezarcılık ülkeden ülkeye değiştiği gibi kültürden kültüre göre de değişmekte, buna göre de kullanım oranları artıp azalmaktadır. Ülkemizde mezar taşı genellikle beyaz olup, traverten kullanılmaktadır. Çok nadiren renkli taş kullanılmaktadır.

Heykeltıraşlık: Bu alanda üretimler seri olmayıp, taleplere bağlı olduğundan kısıtlı bir kullanım oranına sahiptir. Sanat ile doğru orantılı olan kullanım oranı gelişmiş ülkelerde oldukça yüksektir.

Süs Eşyası Yapımı ve Dekorasyon: Vazo, satranç taşları, şekerlik, kalemlik, küllük, abajur, isimlik, çakmak altlığı, avize hediyelik eşya, gibi eşya yapımında genellikle mermer ve oniks taşları kullanılmaktadır. Bu alanda kullanılan mermer ve çeşitlerinden güzel renkler tercih edilmektedir. İç dekorasyon malzemesi olarak; masa, sehpa ve çeşitli mobilyalar kullanılmakta, genellikle işyeri dekorasyonu ön planda bulunmaktadır.

Mermer Artıklarının Kullanım Alanları: Mermer şlamı adı verilen mermer tozu hakkında Afyon'da yapılan bilimsel bir araştırmanın sonucuna göre 80-100 bin civarında mermer işlendiğinde 24 bin mermer çıkartıldığı tespit edilmiştir. % 70 ila 75 oranında işleme kaybı ortaya çıkmaktadır. Mermer tozları tarım, seramik, plastik, çimento, yem, boya, kâğıt, yapı malzemeleri sanayiinde kullanılmaktadır. Tarımda asilik özellik taşıyan topraklarda yetişen bitki ve ağaçların daha verimli olması kalsiyum ihtiyacının giderilmesine bağlıdır. Kalsiyum içerikli gübrelerin üretiminde kalsit mermer ve dolomit tozları yoğun olarak kullanılmaktadır. Seramik sanayiinde atık çamurlar fayans yapımında kullanılmakta olup, fayans yapımında % 5-6 oranında mermer artığı gerekmektedir. Plastik sanayinde, plastiklerin sertleştirilmesinde mermer şlamından yararlanılmaktadır. Özellikle kablo ve sulama borularının üretiminde kullanılmaktadır. Çimento sanayiinde beton kıvamının kalitesinin artması için küçük mermer kırıkları portland çimento malzemesine katılmaktadır. Yem sanayiinde yalama taşları TS 8599 standardına göre % 10 kalsiyum içerikli olmalıdır. Ayrıca, yumurta yemleri TS 9699 standardına göre % 5 oranında 100 mikron kalsiyum içermelidir. Boya sanayiinde, mermer tozları bu sanayide saf ve beyaz olan mermer tozu dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bu durum boyanın kalitesini artırmakta ve boyaya matlık vermektedir. Kâğıt 11 sanayiinde selülozun pişirilmesinde gerekli olan kireçtaşı (mermer) bu sektörde dolgu ve kaplama maddesi olarak kullanılmaktadır. Yapı malzemeleri sanayiinde ise suni mermer, karo fayans, polyester gibi yapı sanayii malzemelerinde de mermer tozundan yoğun olarak yararlanılmaktadır (*GEKA Mermer ve Traverten Sektörüne Küresel ve Bölgesel Yaklaşım Raporu,2011*).

Dünyada Mermer Sektörü

“Rezervlerine ilişkin kesin verilere ulaşılmamasına rağmen, petrografide mermer olarak adlandırılan kristalin kalkerler, jeoloji ve jeomorfoloji terminolojisinde Alp Kuşağı, Ege Adaları, Anadolu Yarımadası, İran, Pakistan ve Hindistan'dan (Himalaya Yükseltisi) Çin'e kadar uzanan alanda bulunmaktadır. Genel hatlarıyla Alp-Himalaya kuşağı içinde kalan Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, İran, Pakistan gibi ülkelerde karbonatlı kayaç (mermer, kireç taşı, traverten ve oniks) rezervlerinin fazla olduğu görülmektedir. İşletilebilir magmatik kayaç rezervlerinin ise İspanya, Norveç, Finlandiya, Ukrayna, Rusya, Pakistan, Hindistan, Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Brezilya ve Güney Afrika'da kümelendiği dikkati çekmektedir. Ayrıca, metamorfik (başkalaşım) masifler içinde oluşan mermerler ve magmatik orijinli olan kayaçlar, Hersiniyen Orojenik kuşağına ait olan eski

Kristalin Masiflerin (Kanada, İsveç, Anadolu, Urallar- Sibirya, Güney Afrika, Güney Amerika ve Avustralya) bulunduğu yerlerde görülmektedir.” (*Bilecik Bölgesi Mermer Sektörünün Uluslar Arası Rekabetçilik Analizi: Sektörel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, 2008.*)

Mermer madeninin hem çıkarılması hem de islenerek ihraç edilmesi konularında Türkiye, Yunanistan, İspanya, İtalya, Brezilya, Çin HC, Hindistan, G.Kore gibi ülkeler önde gelen ülkeler olarak dikkat çekmektedir. Bununlar birlikte mermeri blok olarak alıp işleyen ülkeler ise İsrail, Almanya, Fransa, Suudi Arabistan, İngiltere, Japonya gibi ülkelerdir. “Bu ülkeler arasında İtalya ve Çin sektör liderleri olarak kabul edilmektedir. Özellikle İtalya, zengin mermer ve granit rezervlerinin yanı sıra, üretim ve işleme teknolojisinin de merkezi durumundadır. Çevreci grupların baskısı, rezervlerdeki azalma ve değişik türdeki mermerleri dünya pazarına sunmadaki öncelik arzusu nedeni ile İtalya, aynı zamanda, bugün en büyük blok ithalatçısı durumunda olup, Carrara ve Verona bölgeleri sektörün endüstriyel kümelenme alanları olarak öne çıkmaktadır. (*Bilecik Bölgesi Mermer Sektörünün Uluslar Arası Rekabetçilik Analizi: Sektörel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, 2008.*)

Tablo 3:Dünyada 2001-2012 İşlenmiş Mermer İhracatı (x1.000 USD)

Ülkeler	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dünya	4.536.731,00	4.834.784,00	5.563.367,00	6.524.429,00	7.690.065,00	9.256.912,00
Çin	848.154,00	1.031.702,00	1.248.847,00	1.535.100,00	2.064.879,00	2.652.915,00
İtalya	1.584.462,00	1.548.827,00	1.661.474,00	1.822.235,00	1.826.881,00	1.983.282,00
Türkiye	167.800,00	234.805,00	322.549,00	484.863,00	630.202,00	761.288,00
Hindistan	246.525,00	283.633,00	348.139,00	345.425,00	510.536,00	665.523,00
Brezilya	194.857,00	240.299,00	252.080,00	380.864,00	522.683,00	711.387,00
İspanya	295.898,00	340.306,00	381.646,00	366.954,00	374.929,00	421.050,00
Portekiz	121.469,00	117.250,00	138.393,00	155.751,00	147.415,00	173.260,00
Slovakya	355,00	338,00	688,00	567,00	3.374,00	7.410,00
(Devamı) Ülkeler	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dünya	10.496.044,00	10.847.035,00	9.175.051,00	10.107.812,00	11.360.473,00	11.988.471,00
Çin	3.164.689,00	3.650.982,00	3.380.707,00	3.868.399,00	4.757.536,00	4.920.901,00
İtalya	2.185.042,00	2.162.006,00	1.573.545,00	1.576.589,00	1.706.342,00	1.754.237,00
Türkiye	874.178,00	938.957,00	742.030,00	813.617,00	863.759,00	942.067,00
Hindistan	772.091,00	785.256,00	683.018,00	842.233,00	840.278,00	900.988,00
Brezilya	754.406,00	636.815,00	486.307,00	633.163,00	651.588,00	738.019,00
İspanya	494.243,00	452.483,00	360.521,00	356.037,00	405.756,00	415.190,00
Portekiz	200.991,00	222.888,00	171.472,00	211.098,00	218.993,00	217.853,00
Slovakya	25.439,00	35.412,00	78.578,00	43.470,00	58.429,00	207.243,00

Kaynak: www.Trademap.com Erişim:2014

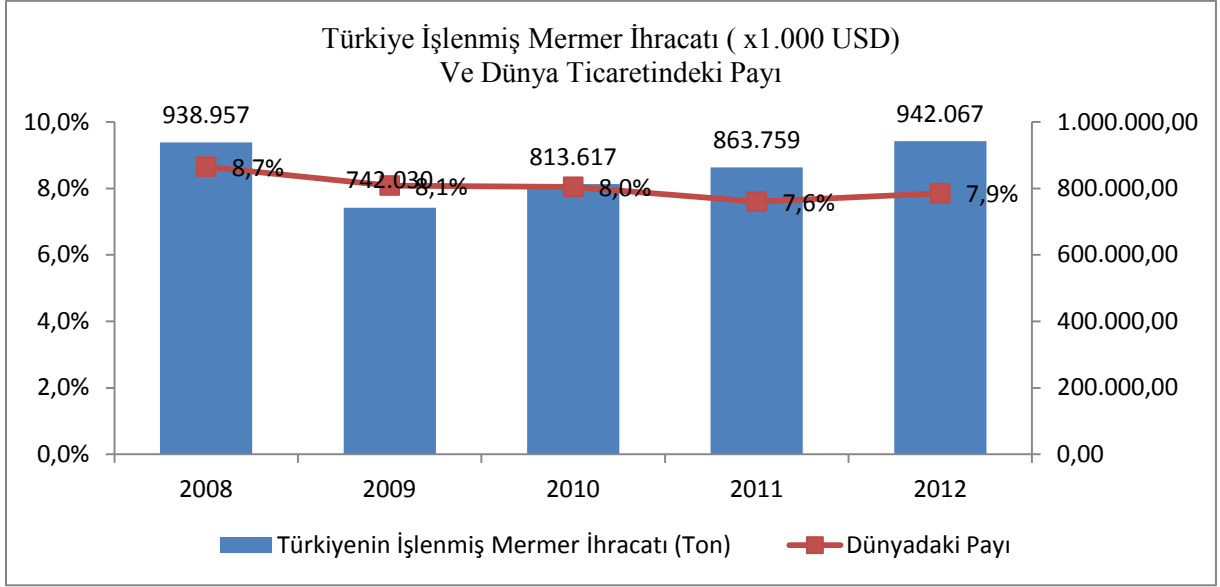
Dünyada 2001 - 2012 yılları arasında *İşlenmiş Mermer* ihracatında ortalama %9,7 büyüme görülmüştür. Çin'in payı istikrarlı olarak toplam içinde %19 dan %41' e ulaşmıştır. Çini takip eden İtalya'nın payı ise düşüş göstermektedir. 2001'den beri payı %35'den %15'ler seviyesine gerilemiştir.

Türkiye Mermer Sektörü

Türkiye'nin son beş yıldaki *İşlenmiş Mermer* ihracatına ve dünya toplam ihracatı içindeki payına bakıldığında, 2008 küresel ekonomik krize bağlı bir düşüş görülmüş, diğer yıllarda dünya

toplam ihracatına paralel bir büyüme göstermiştir. Dünyada ortalama %9 büyüme görülürken Türkiye'nin ihracatında ortalama %8 büyüme görülmüştür.

Grafik 1: Türkiye'nin İşlenmiş Mermer İhracatının Seyri

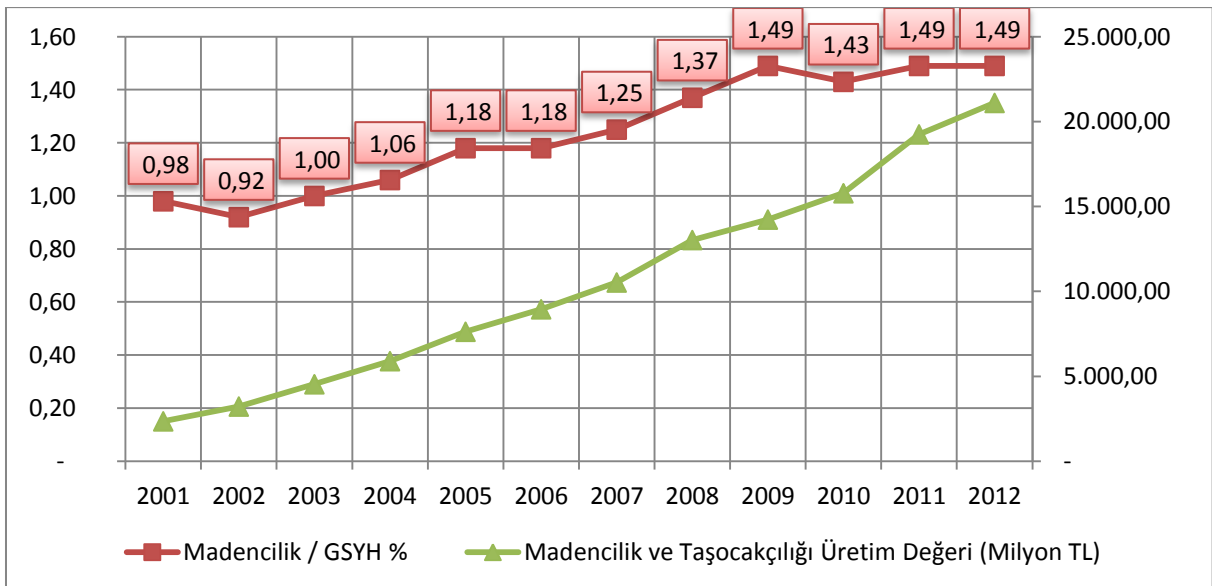

Tablo 4: Türkiye'de Madencilik GSYH'daki Payı (2001-2012)

Yıllar	Madencilik / GSYH %	Madencilik ve Taşocakçılığı Üretim Değeri (Milyon TL)	GSYH (Milyon TL)	Yıllar	Madencilik / GSYH %	Madencilik ve Taşocakçılığı Üretim Değeri (Milyon TL)	GSYH (Milyon TL)
2001	0,98	2.354,00	240.224,00	2007	1,25	10.531,00	843.178,00
2002	0,92	3.226,00	350.476,00	2008	1,37	13.030,00	950.144,00
2003	1,00	4.538,00	454.781,00	2009	1,49	14.235,00	952.559,00
2004	1,06	5.899,00	559.033,00	2010	1,43	15.785,00	1.098.799,00
2005	1,18	7.629,00	648.932,00	2011	1,49	19.249,00	1.294.893,00
2006	1,18	8.952,00	758.391,00	2012	1,49	21.103,00	1.416.816,00

Kaynak: MTA,2014

Grafik 2: Türkiye'de Madencilik GSYH içindeki Payı

Kaynak: MTA,2014

Türkiye, mermeri blok ve işlenmiş halde yılda yaklaşık 2 Milyar USD seviyesinde ihracat etmektedir. İhracatının yaklaşık yarısı ham ve blok halde, yarısı da işlenmiş haldedir. Dikkati çeken önemli nokta ise ham mermer büyük çoğunlukla (%80'den fazlası) Çine ihracat edilirken, işlenmiş mermer çoğunlukla ABD, Irak, Suudi Arabistan, İngiltere ve Fransa'ya ihracat edilmektedir. Son iki yıla ait ayrıntılı veriler aşağıdaki iki tabloda mevcuttur.

Tablo 5:2515-Mermer Ve Traverten, Ekosin, Su Mermeri, Kireçli Taşlar İhracatı (Ham ve Blok)

2012 Yılı	İhracat \$	Payı	2013 Yılı	İhracat \$	Payı
Toplam:	928.200.709,00	100,0%	Toplam:	1.120.397.165,00	100%
Çin	779.837.016,00	84,0%	Çin	977.151.294,00	87,2%
Hindistan	47.445.336,00	5,1%	Hindistan	42.302.754,00	3,8%
Tayvan	22.553.898,00	2,4%	Tayvan	19.931.325,00	1,8%
Suriye	9.905.657,00	1,1%	İtalya	10.009.994,00	0,9%
İtalya	9.315.528,00	1,0%	Endonezya	8.703.925,00	0,8%
Endonezya	6.926.384,00	0,7%	Mısır	7.469.893,00	0,7%
Hong Kong	6.496.777,00	0,7%	Hong Kong	5.221.430,00	0,5%
Mısır	6.120.272,00	0,7%	Malezya	3.658.964,00	0,3%
Lübnan	4.802.600,00	0,5%	Tayland	3.421.163,00	0,3%
Tayland	4.129.459,00	0,4%	Yunanistan	3.240.992,00	0,3%
Diğer Ülkeler	30.667.782,00	3,3%	Diğer Ülkeler	39.285.431,00	3,5%

Tablo 6:6802 - Yontulmaya veya İnşaata Elverişli İşlenmiş Taşlar (Kayağan Taşı Hariç), Mozaik İçin Küp Şeklinde Taşlar, Granüller İhracatı (İşlenmiş)

2012 yılı	İhracat \$	Payı	2013 Yılı	İhracat \$	Payı
Toplam	941.785.039	100,0%	Toplam:	1.070.954.160	100,0%
ABD	251.309.174	26,7%	ABD	295.038.173	27,5%
Irak	97.112.281	10,3%	Irak	112.110.206	10,5%
Suudi Arabistan	84.920.160	9,0%	Suudi Arabistan	93.286.956	8,7%
İngiltere	45.052.033	4,8%	Fransa	44.622.460	4,2%
Fransa	41.460.573	4,4%	Azerbaycan	44.214.712	4,1%
BAE	41.329.321	4,4%	BAE	44.038.543	4,1%
Kanada	36.521.267	3,9%	Kanada	40.420.065	3,8%
İsrail	33.999.949	3,6%	İngiltere	37.588.850	3,5%
Azerbaycan	25.569.631	2,7%	İsrail	37.021.706	3,5%
Diğer Ülkeler	284.510.650	30,2%	Diğer Ülkeler	322.612.489	30,1%

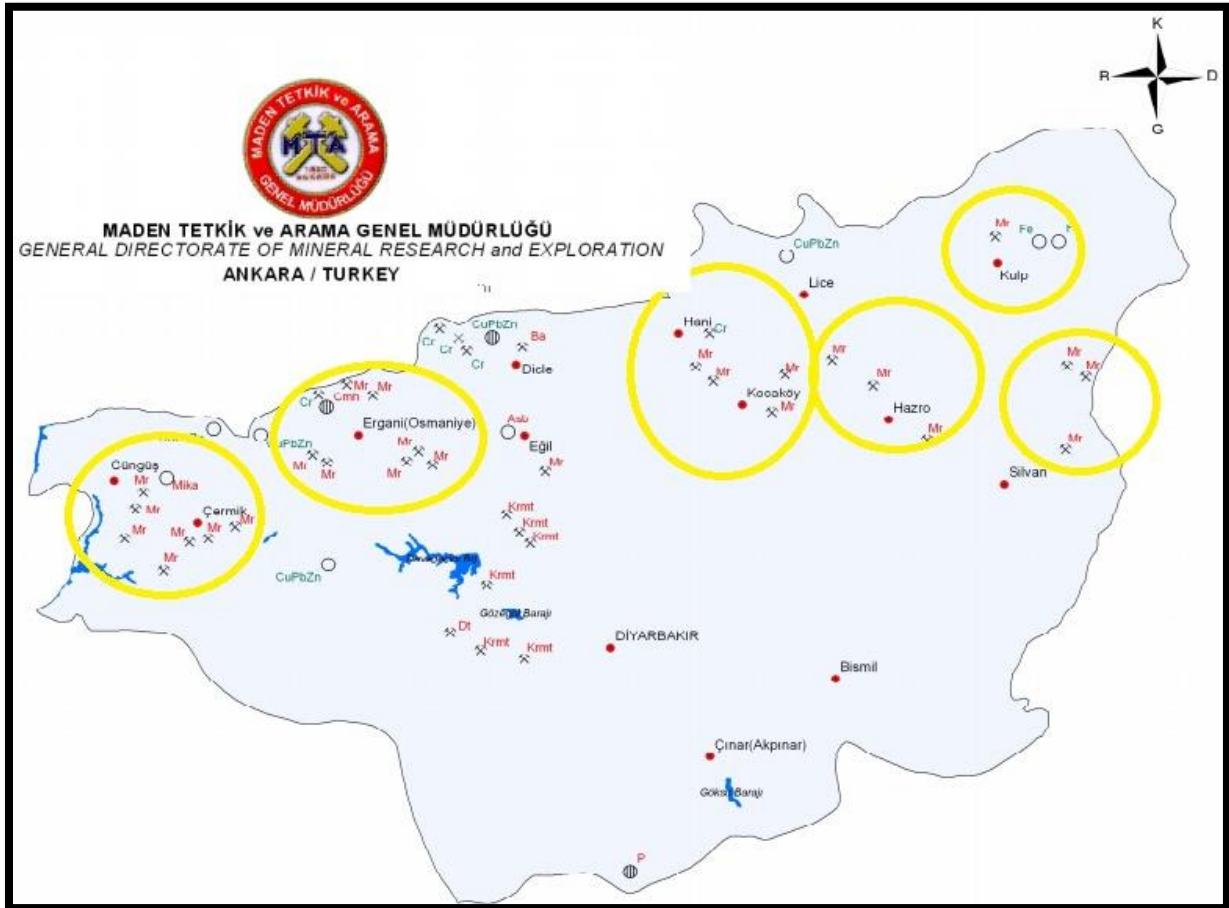
Kaynak:www.trademap.org, Erişim:2014

Diyarbakır Mermer Sektörü

Dünya pazarlarında beğeni kazanabilecek nitelikte doğal taş çeşidine sahip olan Türkiye’de, rezervler Anadolu ve Trakya boyunca geniş bir bölgeye yayılmıştır. Rezervlerin bölgelere göre dağılımı, Ege Bölgesi % 32, Marmara % 26, İç Anadolu % 11, Doğu Anadolu-Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz Bölge’si % 31 şeklindedir.

Diyarbakır, büyük bir mermer madeni potansiyeline sahip olup son yıllarda mermercilik sektöründe önemli istihdam olanakları yarattığı görülmektedir. İlin mermer potansiyelinin sağlıklı bir şekilde belirlenmesi konusunda yeterli bir araştırmanın yapılmamış olmakla birlikte, 2008 yılında sadece mermer ocaklarının yoğun olduğu bölgelerde yapılan sınırlı bir çalışmada ilin işletilebilir rezerv potansiyelinin; Hani havzasında 55 milyon m³, Çermik ve Çüngüş havzasında 25 milyon m³, Lice, Hazro ve Kulp havzasında 15 milyon m³ olmak üzere toplam 95 milyon m³ olarak belirlenmiştir (DMMD, 2008).

Şekil 1: Diyarbakır Mermer Haritası

Kaynak: http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/aden_potansiyel_2010/Diyarbakir_Madenler.pdf

Tablo 7: Diyarbakır Mermer Rezervi

İlçe	Maden Adı	Potansiyeli
Çermik-Çüngüş Havzası	Mermer	25 Milyon m ³

Hani Havzası	Mermer	55 Milyon m ³
Lice-Hazro-Kulp Havzası	Mermer	15 Milyon m ³

Kaynak: DMMD, 2008.

İlin bej ve renkli kireçtaşı potansiyelinin yanı sıra, Karacadağ bazaltları önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Yaklaşık 10.000 km² alana yayılan bu bazaltlar sert taş grubu olarak önemli bir potansiyel sunmaktadır. Henüz ocak işletmeciliği istenilen düzeyde olmasa da, genelde yüzeydeki serbest bloklardan elde edilen plakalar, sütun ve küp taşlar yurt dışına ihraç edilmektedir (AYHAN, 2010).

Fotoğraf 1: Çermik- “ Pink Zebra” Blok Görünümü

Fotoğraf 2 Diyarbakır Siyah İnci Mermeri

Diyarbakır, 2009'dan yılından 2013 yılına kadar ihracatını yaklaşık iki katına çıkararak 115.387.582 dolardan 236.952.258 dolara çıkarmıştır. Toplam ihracatta mermer/doğal taş sektörünün payının %35-40 arası olduğu tahmin edilmektedir.

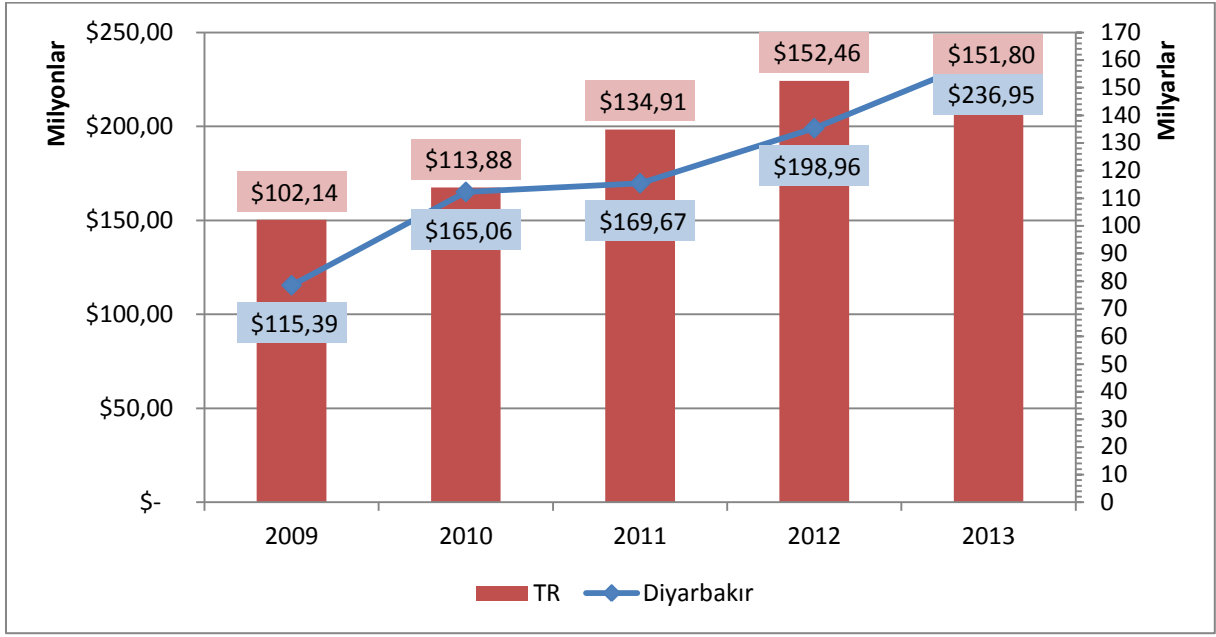
Tablo 8: Diyarbakır Toplam İhracatı ve TR içindeki Payı

	2009	2010	2011	2012	2013
Diyarbakır / TR %	Binde 1,1	Binde 1,4	Binde 1,3	Binde 1,3	Binde 1,6
Diyarbakır	115.387.582	165.055.006	169.672.075	198.959.121	236.952.258
TR	102.142.612.603	113.883.219.184	134.906.868.830	152.461.736.556	151.796.483.759

Tablo 9:1410:Kum, Kil Ve Taşocakçılığı ve 2696 :Taş ihracatı

2012 Yılı İhracatları USD			2013 Yılı İhracatları USD		
Türkiye	1.996.874.195	100,0%	Türkiye	2.324.042.391	100,0%
İstanbul	586.779.971	29,4%	İstanbul	654.451.802	28,2%
İzmir	212.184.211	10,6%	İzmir	236.709.873	10,2%
Afyonkarahisar	160.740.590	8,0%	Afyonkarahisar	186.279.752	8,0%
Denizli	156.063.214	7,8%	Denizli	183.641.392	7,9%
Antalya	100.029.698	5,0%	Antalya	126.910.399	5,5%
Burdur	90.444.199	4,5%	Burdur	108.813.392	4,7%
Diyarbakır	75.229.660	3,8%	Ankara	105.076.714	4,5%
Ankara	70.224.698	3,5%	Bursa	105.057.358	4,5%
Bursa	68.876.564	3,4%	Diyarbakır	94.608.734	4,1%
Sivas	48.005.125	2,4%	Balıkesir	48.728.808	2,1%
Balıkesir	42.383.253	2,1%	Isparta	46.036.578	2,0%
Isparta	37.349.050	1,9%	Aydın	35.222.348	1,5%
Elazığ	33.419.174	1,7%	Sivas	34.919.927	1,5%
Aydın	29.866.586	1,5%	Elazığ	31.929.523	1,4%
Konya	27.082.364	1,4%	Konya	31.328.056	1,3%
Muğla	23.201.085	1,2%	Muğla	29.930.747	1,3%
Bilecik	22.080.683	1,1%	Bilecik	19.894.535	0,9%

Grafik 3:Diyarbakır Toplam İhracatı ve TR içindeki Payı

Tablo 10:Diyarbakır'ın İhracatı ve Taş/Mermerin Payı

\$	A	B	D	E	F
Yıllar	Toplam İhracat	1410: Kum, kil ve taşocakçılığı	2696: Taş	A+B	E/A
2009	115.387.582	30.127.238	14.035.347	44.162.585,00	38,3%
2010	165.055.006	41.747.981	15.563.566	57.311.547,00	34,7%
2011	169.672.075	43.604.531	15.885.485	59.490.016,00	35,1%
2012	198.959.121	54.368.985	20.860.675	75.229.660,00	37,8%
2013	236.952.258	73.618.143	20.990.591	94.608.734,00	39,9%

Kaynak: TUIK,2014

Sonuç ve Değerlendirme:

Diyarbakır'ın ülke GSYH'na katkısı yüzde 1 mertebesinde iken ihracatı binde 1,5 mertebesinde. Bu ilimizin gelişmediğini gösteren önemli göstergelerdendir. Bununla beraber Türkiye'nin yaklaşık 2 Milyar USD civarındaki mermeri kapsayan doğaltaş vb ürünlerin ihracatı içinde Diyarbakır'ın payı %4 seviyesindedir.

Diyarbakır'ın toplam ihracatı 2010-2012 yıllarında sırasıyla 165-169-198 Milyon USD iken "madencilik ve taşocakçılığı" sektörünün payı 59-51-62 milyon USD'dir ve yaklaşık %30-40 civarında paya sahiptir. Bu rakamlar Madencilik ve "madencilik ve taşocakçılığı" sektörünün özellikle Mermer varlığı bakımından Diyarbakır göreceli üstünlüğe ve potansiyele sahip olduğunu gösterir. Bu açıdan

mermer sektörünün yakından incelenmesi, maliyet unsurlarının incelenerek minimize edilmesi konusunda tedbirler geliştirilmesi, birim başına (ton ve metrekare) geliri yükseltecek teknolojilere ve pazarlama imkânlarına odaklanılmasının Diyarbakır'ın kalkınmasını olumlu etkileyeceği değerlendirilmektedir. Sektörde Türkiye'nin rakiplerinden İtalya'nın birim başına geliri Türkiye'nin yaklaşık 2,5 katıdır.(http://www.trademap.org/Country_SelProduct.aspx, Erişim:2014)